3. Een verbod van verkopen tussen erkende dealers, opgenomen in een standaardcontract van een onderneming die een selectief distributiestelsel hanteert, vormt een beperking van de economische vrijheid van deze dealers en derhalve een beperking van de mededinging als bedoeld in artikel 85, lid 1, van het Verdrag. De omstandigheid dat de betrokken onderneming nimmer exporten door haar dealers heeft belemmerd, is niet toereikend om een kennelijk uitvoerverbod uit te sluiten.

4. Een clausule in een standaardcontract van een onderneming die een selectief distributiestelsel hanteert, op grond waarvan die onderneming de redactie van advertenties van de dealers kan controleren op het punt van de verkoopprijzen en dergelijke advertenties kan verbieden, is in strijd met artikel 85, lid 1, van het Verdrag.

5. Een selectief distributiestelsel valt onder het verbod van artikel 85, lid 1, van het Verdrag indien de selectie van dealers niet enkel op kwalitatieve doch ook op kwantitatieve criteria berust. Dit is het geval wanneer de onderneming die een zodanig stelsel hanteert, zich het recht voorbehoudt om geen nieuwe gekwalificeerde dealers aan te stellen indien een klein gebied reeds een groot aantal dealers telt en wanneer zij de vrijheid van dealers en zelfs van erkende dealers, om zich te vestigen in een gebied, waarin hun aanwezigheid volgens haar de mededinging tussen de dealers zou kunnen beïnvloeden, kan beperken.

In zaak 86/82,

HASSELBLAD (GB) LIMITED, te Londen, vertegenwoordigd door het advocatenkantoor Deringer, Tessin, Herrmann & Sedemund, advocaten te Keulen, en W. T. Stockler, Solicitor te Londen, domicilie gekozen hebbende te Luxemburg bij de Vereins- und Westbank Internationale SA, Boulevard Royal 25,

verzoekster,

tegen

COMMISSIE VAN DE EUROPESE GEMEENSCHAPPEN, vertegenwoordigd door haar juridisch adviseur J. Temple Lang, domicilie gekozen hebbende te Luxemburg bij O. Montalto, lid van haar juridische dienst, Bâtiment Jean Monnet, Kirchberg,

verweerster,

ondersteund door

CAMERA CARE LTD., vertegenwoordigd door M. Barnes, Barrister van Lincoln's Inn, geïnstrueerd door Pallard & Co., Solicitors, domicilie gekozen hebbende te Luxemburg, Route d'Esch 50,

interveniënte,

betreffende een beroep tot nietigverklaring van de beschikking van de Commissie van 2 december 1981 (IV/25.757), zoals nader uiteengezet in verzoeksters conclusies,

wijst

HET HOF VAN JUSTITIE,

samengesteld als volgt: J. Mertens de Wilmars, president, K. Bahlmann en Y. Galmot, kamerpresidenten, P. Pescatore, A. O'Keeffe, G. Bosco en U. Everling, rechters,

advocaat-generaal: Sir Gordon Slynn
griffier: J. A. Pompe, adjunct-griffier

het navolgende

ARREST

De feiten

De feiten en de middelen en argumenten van partijen kunnen worden samengevat als volgt:

I — De feiten en het procesverloop

De firma Victor Hasselblad AB (hierna: „VHAB"), gevestigd te Göteborg (Zweden), vervaardigt hoogwaardige fotografische apparatuur.

VHAB heeft met fotohandelaren in een groot aantal landen alleenverkoopovereenkomsten gesloten. Op 28 juni 1965 heeft zij haar standaard-alleenverkoopovereenkomst bij de Commissie aangemeld. Bij brief van 23 december 1976 maakte de Commissie bezwaar tegen twee clausules in die overeenkomst: het in artikel 1, lid 2, neergelegde exportverbod, en het bepaalde in artikel 8, dat de alleenverkoper rekening moest houden met de aanbevelingen van de fabrikant ten aanzien van verkoopbeleid, prijzen en kortingen. Volgens de Commissie was artikel 1, lid 2, in strijd met het beginsel van het vrije verkeer van goederen, terwijl artikel 8 een inbreuk vormde op de mededingingsregels van het EEG-Verdrag. VHAB stemde ermee in de aanbevelingen van de Commissie op te volgen, en zond de Commissie op 6 maart 1978 een herziene versie van haar alleenverkoopovereenkomst. De Commissie keurde deze goed en deelde VHAB bij brief van 20 februari 1979 mee, dat de overeenkomst onder de werkingssfeer van verordening nr. 67/67 (PB van 1967, blz. 849) viel.

Hasselblad (GB) Limited („HGB"), een vennootschap naar Brits recht, sloot op 1 januari 1958 een alleenverkoopovereenkomst met VHAB. Op 2 december 1975 werd door dezelfde partijen een nieuwe overeenkomst gesloten, die werd gewijzigd op 20 november 1977. Geen van beide overeenkomsten voorzag in een uitvoerverbod, doch niettemin werden zij op 25 januari 1980 bij de Commissie aangemeld.

In het Verenigd Koninkrijk sloot HGB eigen overeenkomsten voor de verkoop van Hasselblad-fototoestellen en -apparatuur. In 1975 waren er in het Verenigd Koninkrijk 20, en thans ongeveer 110 dealers van Hasselblad-apparatuur. De van 1 januari 1976 daterende oorspronkelijke distributieovereenkomst van HGB („dealer agreement") werd op 1 januari 1979 gewijzigd en in december 1979 bij de Commissie aangemeld.

Camera Care

Camera Care Ltd. is statutair in Noord-Ierland gevestigd, doch haar bedrijfsruimten bevinden zich te Londen. Op 7 januari 1976 sloot zij met HGB een „dealer agreement", dat in mei 1978 werd opgezegd.

De aangevochten beschikking

Camera Care diende bij de Commissie een klacht in over de praktijken van VHAB en haar alleenverkopers, en stelde dat zij inbreuk maakten op artikel 85, lid 1, EEG-Verdrag. De Commissie onderzocht de klacht en leidde een procedure in krachtens verordening nr. 17 (PB van 1962, blz. 204).

Op 2 december 1981 gaf de Commissie een beschikking, gericht tegen VHAB en zes van haar alleenverkopers, te weten Hasselblad (GB) ltd., Ilford (Ireland) Ltd., James Polack Aps, Têlos SA, Prolux Sprl, en Nordic Im- und Export Handelsgesellschaft mbH.

De voor de onderhavige procedure van belang zijnde bepalingen van de beschikking luiden als volgt:

„Artikel 1

De onderling afgestemde feitelijke gedraging tussen Victor Hasselblad, Hasselblad (GB), Têlos, Ilford, Prolux, Polack en Nordic, welke erop is gericht het verkeer van produkten van het merk Hasselblad tussen de Lid-Staten van de Gemeenschap te verhinderen, te beperken of te ontmoedigen, vormt een inbreuk op artikel 85, lid 1, van het Verdrag tot oprichting van de Europese Economische Gemeenschap.

Artikel 2

a) De tussen Victor Hasselblad en Hasselblad (GB), Têlos, Ilford, Prolux, Polack en Nordic gesloten alleenverkoopovereenkomsten voor Hasselbladprodukten vormen een inbreuk op artikel 85, lid 1, voor zover daarbij het recht van alleenverkoop van Hasselblad-produkten wordt toegekend.

b) De onderling afgestemde feitelijke gedragingen en de alleenverkoopovereenkomsten als vermeld in artikel 1 en sub a voornoemd, komen niet in aanmerking voor ontheffing krachtens artikel 85, lid 3.

Artikel 3

a) Het sinds 1974 door Hasselblad (GB) toegepaste selectieve distributiestelsel maakt inbreuk op artikel 85, lid 1, wegens de clausules 6, 23 en 28 van

het ‚dealer agreement', de kwantitatieve selectie van dealers en de invloed op de verkoopprijzen.

b) Het verzoek om ontheffing krachtens artikel 85, lid 3, voor het selectieve distributiestelsel wordt afgewezen.

...

Artikel 8

Er worden de volgende geldboeten opgelegd:

...

aan Hasselblad (GB) een boete van Ecu 165 000 (honderdvijfenzestigduizend), ofwel UKL 93 642,12 (drieënnegentigduizend zeshonderdtweeënveertig pond sterling en 12 pence).

..."

Wat HGB betreft, baseerde de Commissie haar beschikking op de navolgende feiten:

1. Het distributiestelsel van Victor Hasselblad

VHAB is 's werelds grootste fabrikant van eenoogspiegel-reflexcamera's voor 6 × 6 rolfilm. Zij produceert vier verschillende modellen camera's en rond 300 accessoires. VHAB exporteert 40 % van haar produktie naar de Europese Economische Gemeenschap, en heeft onafhankelijke alleenverkopers in iedere Lid-Staat, behalve Luxemburg.

De belangrijkste artikelen, met inbegrip van camera's, lenzen en magazijnen, worden door VHAB voorzien van een serienummer, en van alle verkopen aan alleenverkopers wordt een register bijgehouden. Op deze wijze kan VHAB precies nagaan, aan wie en wanneer zij Hasselbladprodukten heeft geleverd. Ofschoon VHAB's jaarlijkse produktie van camera's en accessoires ten opzichte van de jaarlijkse wereldproduktie van reflexcamera's betrekkelijk klein is, is haar marktaandeel in de sector waarin zij opereert, te weten die van middenformaatreflexcamera's belangrijk.

2. De toepassing van de alleenverkoopovereenkomst

a) Prijzen en mededinging

VHAB factureert haar verkopen aan de alleenverkopers in de Gemeenschap op basis van een eenvormige internationale prijslijst. De prijzen worden steeds uitgedrukt in Duitse marken.

De prijsconcurrentie en de wisselkoersfluctuaties binnen de EEG voor foto-apparatuur zijn van dien aard, dat groothandelaren en detailhandelaren er belang bij hebben, Hasselblad-apparatuur tegen de laagst mogelijke prijs in te kopen, zelfs in andere Lid-Staten, en het prijsverschil aan hun klanten door te berekenen. Het feit dat de Hasselblad-alleenverkopers aan grote afnemers kwantumkortingen en -bonussen verlenen, stimuleert de dealers van Hasselblad-produkten om hun omzet door exporten te vergroten.

Om de stroom nevenimporten in te dammen, liet HGB begin augustus 1980 een nota betreffende het verkoopbeleid, getiteld „A Policy for Europe", uitgaan, waarin zij deze praktijk veroordeelde omdat daardoor de detailhandelsprijzen inzakten en het gehele distributiestelsel van Hasselblad werd ontwricht. In een nota, gedateerd 23 mei 1979, had een vertegenwoordiger bij de directie van HGB geklaagd over de schadelijke gevolgen van de nevenimporten en terloops Camera Care als een van de hoofdschuldigen aangewezen.

b) Belemmeringen van het handelsverkeer tussen Lid-Staten

In haar beschikking stelt de Commissie, dat HGB getracht heeft de Ierse, Franse en Belgische alleenverkopers te beletten Hasselblad-camera's en -apparatuur naar het Verenigd Koninkrijk uit te voeren, en daarmee het handelsverkeer tussen Lid-Staten heeft belemmerd.

3. Maatregelen ter handhaving van de afscherming van de markten

De beschikking noemt drie soorten van maatregelen die VHAB en HGB hebben gebruikt om de afscherming van de markten te handhaven:

a) Controle van serienummers

Volgens VHAB's verkoopovereenkomst zijn de dealers verplicht een register bij te houden van de serienummers van de apparatuur die zij verkopen, alsook van naam en adres van de koper, en VHAB de gelegenheid te bieden het register op ieder gewenst moment te inspecteren. In samenwerking met de Britse, Franse, Belgische en Deense alleenverkopers heeft VHAB de controle van de serienummers en het recht van inzage in het register van elke alleenverkoper gebruikt om de distributiekanalen te identificeren en de dealer op te sporen die exporteert, zulks om exporten te ontmoedigen.

b) Uitwisseling van prijslijsten en verkoopvoorwaarden

VHAB en haar alleenverkopers hebben jarenlang de in de onderscheiden Lid-Staten geldende prijzen en verkoopvoorwaarden aan elkaar doorgegeven.

c) Discriminatie van parallel ingevoerde produkten bij serviceverlening

Op haar fototoestellen en -apparatuur geeft VHAB twaalf maanden garantie. De garantieverplichtingen voor fototoestellen worden uitgevoerd door de alleenverkopers. Per 1 januari 1979 voerde HGB een nieuwe garantieregeling in, het „Silver Service"-garantiecertificaat, waarbij de fabrieksgarantie voor door HGB ingevoerde en door het officiële Hasselblad-distributienet verkochte camera's werd verlengd tot 24 maanden. Op deze wijze trachtte HGB de neveninport te bestrijden. De reclameadvertenties van HGB voor het „Silver Service"-certificaat luidden als volgt: „Voordelen van het Silver Service-certificaat: supergarantie — snelle reparatie ... Houders van het Silver Service-certificaat krijgen bij ons altijd hoogste prioriteit".

Bij verzoekschrift, ingeschreven ten Hove op 10 maart 1982, heeft Hasselblad (GB) beroep ingesteld tegen de beschikking, voor zover deze haar raakt. Bij verzoekschrift van 14 juni 1982, heeft Camera Care verzocht in het geding te mogen tussenkomen. Bij beschikking van 29 juni 1982 is dit verzoek toegestaan. De procedure heeft een normaal verloop gehad.

Het Hof heeft, op rapport van de rechter-rapporteur en de advocaat-generaal gehoord, besloten zonder instructie tot de mondelinge behandeling over te gaan. Het heeft partijen evenwel verzocht een aantal vragen te beantwoorden.

II — Conclusies van partijen

Verzoekster concludeert dat het den Hove behage, de artikelen 1, 2, 3 en 8 van de beschikking van de Commissie van de Europese Gemeenschappen nietig te verklaren voor zover zij HGB betreffen, en de Commissie in de kosten van het geding te verwijzen.

Verweerster concludeert dat het den Hove behage, het beroep te verwerpen en HGB in de kosten van het geding te verwijzen.

III — Middelen en argumenten van partijen

HGB voert tot staving van haar beroep acht hoofdargumenten aan. Zij is het niet eens met de wijze waarop de Commissie de markt heeft afgebakend en wijst de bewering van de Commissie van de hand, dat de distributieovereenkomst met Camera Care is opgezegd wegens de door haar gevoerde prijspolitiek. HGB ontkent dat zij de markt van Hasselbladprodukten heeft afgeschermd of dat zij betrokken was bij een daarop gerichte onderlinge afstemming. Verder verwerpt zij de verklaring van de Commissie, dat de tussen haar en VHAB gesloten alleenverkoopovereenkomst en het in het Verenigd Koninkrijk toegepaste selectieve distributiestelsel inbreuk maken op artikel 85, lid 1, EEG-Verdrag.

HGB voert verscheidene bezwaren aan tegen de door de Commissie tijdens de verificatie gevolgde procedure en tegen de behandeling van de bewijzen die HGB zowel in antwoord op de mededeling van de punten van bezwaar als bij de daarna gehouden hoorzitting naar voren heeft gebracht.

Tenslotte is HGB van mening, dat het bedrag van de geldboete die de Commissie heeft opgelegd onredelijk is; zij stelt dat zij niet in staat is deze te betalen.

a) Het marktaandeel

HGB betoogt dat zelfs indien beperkingen van het handelsverkeer hadden bestaan, deze niet onder artikel 85, lid 1, zouden vallen, omdat zij de mededinging of het handelsverkeer tussen Lid-Staten niet merkbaar beïnvloedden in verband met het kleine marktaandeel van Hasselblad-camera's.

In haar beschikking heeft de Commissie de relevante markt afgebakend als de markt van „6 × 6 rolfilmreflexcamera's". Op deze wijze afgebakend omvat de markt evenwel alleen camera's als Bronica, Mamiya, Rollei en een Pentaxmodel en zijn alle 35 mm camera's daarvan uitgesloten. HGB acht de relevante markt onjuist afgebakend door de Commissie. Hasselblad-camera's concurreren niet alleen met andere camera's van hetzelfde type, waarvan er maar zeer weinig bestaan, doch eveneens met 35 mm camera's. Deze 35 mm camera's zijn zeker even geperfectioneerd als Hasselblad-camera's; zij zijn van hetzelfde of een nog hoger technisch niveau; de reeks van accessoires is vergelijkbaar met die voor Hasselblad-camera's en met 35 mm camera's kunnen vergrotingen van hoge kwaliteit worden verkregen. Tot staving van dit betoog verwijst zij naar reclamefolders en ander bewijsmateriaal, waaruit duidelijk zou blijken dat Hasselblad-camera's en 35 mm camera's elkaar serieus beconcurreren en in feite één markt vormen.

De *Commissie* betoogt in haar verweerschrift, dat middenformaatcamera's een aparte markt vormen, bestaande uit hoogwaardige camera's die uitsluitend worden gekocht door enkele beroepsfotografen en een enkele deskundige en gefortuneerde amateur. Voor deze camera's gebruikt men middenformaatfilms, dat wil zeggen films van 6 cm breed, zodat de negatieven groter zijn en minder behoeven te worden vergroot dan bij 35 mm films. Ofschoon sommige 35 mm camera's even goed kunnen zijn als middenformaatcamera's, doet dit niet af aan

haar vaststelling dat de middenformaat-camera's ten opzichte van 35 mm camera's een afzonderlijke markt vormen. De Commissie beroept zich op het Economist Intelligence Unit Report, nr. 70, getiteld „The UK Market for Amateur Photography" (1979), en op statistieken van de British Photographic Importers' Association over de periode 1 juli 1978 - 30 juni 1979, waaruit blijkt dat de omvang van Hasselblads marktaandeel voor reflexcamera's, dat wil zeggen 35 mm en middenformaat rolfilmcamera's, 0,597 % was, doch voor middenformaat-camera's 26,05 %.

In repliek betoogt *HGB,* dat het marktaandeel uiteindelijk door de consument wordt bepaald. Uit de door HGB overgelegde statistieken, brieven en verklaringen van enkele van de grootste wederverkopers in het Verenigd Koninkrijk blijkt, dat de markt van 35 mm camera's en Hasselblad camera's in wezen identiek is.

Camera Care bestrijdt de bewijskracht van de bewijzen die HGB heeft overgelegd tot staving van haar beoordeling van de relevante markt.

b) Camera Care

HGB stelt dat zij het dealer agreement met Camera Care om drieërlei reden heeft opgezegd:

1. Camera Care's verlangens ten aanzien van de levering van voorraden waren onredelijk. Camera Care zocht herhaaldelijk telefonisch contact met HGB om HGB's bedrijfsvoering en leveranties te bekritiseren. Zij trachtte bijzonderheden te weten te komen omtrent vragen van aspirant-kopers over Hasselblad-camera's met het oogmerk rechtstreeks met hen in contact te treden, aldus andere dealers uitsluitend. Zij schreef rechtstreeks naar VHAB om zich te beklagen over HGB's ontoereikende leveranties, en bracht daarmee HGB in verlegenheid.

2. Camera Care probeerde Hasselblad-camera's te repareren zonder over de benodigde reserve-onderdelen te beschikken. Hierdoor werd, alsdus HGB, haar reputatie geschaad.

3. De advertenties waarmee Camera Care reclame maakte voor Hasselblad-produkten, getuigden van weinig smaak en pasten niet bij de aard van deze produkten.

Een advertentie die in de herfst 1977 in een vakblad verscheen, droeg het opschrift: „Swedish massage by Victor Hasselblad tones up your pictures." HGB was hierover ontzet. De heer Barnard van HGB nam contact op met de eigenaar van Camera Care, de heer Hodes, en legde uit dat de advertentie in de ogen van HGB van slechte smaak getuigde en een persoonlijke belediging vormde voor Dr. Victor Hasselblad, die toen nog leefde. Hodes beloofde de advertentie niet meer te plaatsen. Niettemin verscheen dezelfde advertentie later nog eens in de „Industrial and Commercial Photographers' Directory and Buyers' guide" voor 1978. Toen Barnard daarop Hodes telefonisch om een verklaring hierover vroeg, verklaarde Hodes dat toen Barnard zijn bezwaren had geuit, het reeds te laat was geweest om de advertentie in te trekken. HGB aanvaardt deze uitleg niet. De Commissie daarente-

gen heeft de verklaring die Hodes voor het verschijnen van de advertentie heeft gegeven, voetstoots aangenomen.

HGB ontkent dat zij het dealer agreement heeft opgezegd vanwege de prijskortingen van Camera Care. Zij stelt de Commissie bewijzen te hebben overgelegd, dat ook andere Hasselblad-wederverkopers kortingen toepasten. HGB heeft de overeenkomsten met geen van deze dealers opgezegd. De opzegging van de overeenkomst met Camera Care was dus geen onderdeel van een algemeen beleid om de markt van Hasselblad-produkten af te schermen.

Anders dan uit de door de Commissie gegeven lezing van de feiten zou kunnen worden afgeleid, is Camera Care door HGB correct behandeld. De opzegging van de overeenkomst geschiedde met inachtneming van de in het dealer agreement voorziene termijn. Na de opzegging van dit agreement besprak zij de mogelijkheid om de leveringen aan Camera Care te hervatten, mits Camera Care beloofde geen smakeloze reclame meer te maken, geen voorkeursbehandeling te verlangen of camera's te repareren op een wijze waardoor HGB werd geschaad.

De *Commissie* betoogt dat het dealer agreement met Camera Care is opgezegd wegens haar prijsbeleid. Terzake baseert zij zich onder meer op de correspondentie tussen HGB's advocaten en het Britse ministerie van Handel, en tussen HGB en Ilford (Ireland) Ltd. die Camera Care had voorzien van Hasselblad-produkten. In deze brieven brengt HGB uitdrukkelijk de door Camera Care toegepaste prijskortingen ter sprake. De Commissie verwijst verder naar de besprekingen tussen HGB en Camera Care, waarin HGB Camera Care verzocht om vergelijkingen met de prijzen van andere dealers in haar advertenties achterwege te laten.

HGB's weigering om in te gaan op het aanbod van Camera Care om advertenties voortaan vóór het ter perse gaan ter goedkeuring aan HGB voor te leggen, toont volgens de Commissie aan dat HGB niet uitsluitend bezorgd was om de advertenties van Camera Care wegens hun bedenkelijke niveau, maar vooral wegens de prijzen. HGB betwist dit. In repliek betoogt zij dat de Commissie haar vermoeden niet met bewijzen kan staven. Geheel anders dan de Commissie zich wellicht voorstelt, was zij reeds vanaf medio 1979 bereid Camera Care weer als dealer van Hasselblad-produkten te erkennen; zij kan dus geen ernstige bezwaren tegen het prijsbeleid van Camera Care hebben gehad.

De Commissie erkent dat HGB de overeenkomsten met andere dealers die hun prijzen verlaagden, niet heeft opgezegd. In repliek stelt HGB dat daarmee is bewezen dat zij de overeenkomst met Camera Care niet wegens de prijskortingen heeft opgezegd.

Camera Care betoogt dat het dealer agreement is opgezegd wegens de prijzen. De advertenties waartegen HGB bezwaar maakte, dienden slechts als voorwendsel om de overeenkomst op te zeggen. Voor HGB's stelling dat reparaties door Camera Care slecht werden uitgevoerd, is geen bewijs geleverd.

c) Afscherming van de markt

HGB stelt geen pogingen te hebben ondernomen om de markt van Hasselblad-

produkten af te schermen door nevenimporten te beletten. Zij geeft toe de bevoorrading van Camera Care met Hasselblad-produkten tussen september 1978 en oktober 1979 te hebben belet. In oktober 1979 heeft zij echter haar actie op advies van haar juridische adviseurs stopgezet.

Ten bewijze dat HGB zou hebben geprobeerd nevenimporten tegen te gaan, weet de Commissie geen ander voorbeeld dan Camera Care te noemen; HGB heeft in feite het tegenovergestelde proberen te doen en de uitvoer juist aangemoedigd; hiervoor heeft zij de Commissie bewijzen overgelegd.

Het „Silver Service"-garantiecertificaat was volgens HGB een geoorloofd middel om met nevenimporten te concurreren. Klanten die dit certificaat niet hadden, werden niet gediscrimineerd. HGB voerde de internationale garantieverplichtingen van VHAB zeker even goed uit als elke andere Europese alleenverkoper. HGB heeft via nevenimporten ingevoerde camera's bij reparatie niet gediscrimineerd. Zij verklaart dat zij de Commissie bewijzen heeft overgelegd waaruit haar correcte gedrag blijkt.

In haar verweerschrift voert de *Commissie* aan, dat HGB zeker meer dan een jaar lang de bevoorrading van Camera Care met Hasselbladprodukten heeft belemmerd. Uit de briefwisseling tussen HGB en Ilford (Ireland) Ltd. blijkt bovendien, dat HGB zich ertegen verzette dat Ilford aan Britse ingezetenen verkocht, zelfs als deze de winkels van Ilford persoonlijk bezochten. Deze handelwijze was bedoeld om de Hasselbladdealers in het Verenigd Koninkrijk te beschermen.

Ten aanzien van het „Silver Service"-garantiecertificaat wijst de Commissie erop, dat houders van dit certificaat blijkens de desbetreffende advertenties van HGB voorrang kregen bij reparatie van camera's en fotografische apparatuur.

In haar repliek stelt *HGB,* dat de Commissie op geen enkele wijze heeft aangetoond dat HGB degenen die geen „Silver Service"-garantiecertificaat hadden, wat de éénjarige internationale garantie van VHAB betreft of bij reparaties tegen betaling discrimineerde.

Camera Care betoogt dat HGB nevenimporten discrimineerde en verwijst naar de bewoordingen van bepaalde advertenties, waaruit kan worden opgemaakt, dat houders van een „Silver Service"-garantiecertificaat ten opzichte van andere eigenaren van Hasselblad-apparatuur een voorkeursbehandeling genoten.

d) Onderlinge afstemming ter afscherming van de markt

In haar beschikking beschuldigt de Commissie VHAB, HGB, Ilford, Têlos, Prolux, Polack en Nordic ervan, onderling te hebben afgesproken de markt van Hasselblad-produkten af te schermen. HGB ontkent bij een dergelijke actie betrokken te zijn geweest. De Commissie stelt dat zulks gebeurde door nevenimporten te verhinderen, hetgeen HGB ontkent.

i) Verhindering van nevenimporten

De Commissie stelt in haar beschikking vast, dat HGB heeft getracht de invoer van Hasselblad-produkten via niet-officiële kanalen te verhinderen. De voornaamste bewijsstukken van de Commissie zijn een nota van HGB uit 1980 getiteld „A policy for Europe", en de notulen van een directievergadering van 18 augustus 1978.

HGB betoogt dat de Commissie in haar beschikking slechts een gedeelte van de nota aanhaalt en daardoor de inhoud van de betrokken nota, die volgens HGB was bedoeld om de bekendheid en de afzet van Hasselblad-produkten te vergroten, verdraait. In die nota wordt erkend dat „een absolute gebiedsbescherming" in de EEG verboden is, en volgens HGB geeft de nota blijk van haar voornemen om met haar activiteiten binnen de grenzen van het gemeenschapsrecht te blijven.

Blijkens de notulen van de directievergadering van 18 augustus 1978 is gesproken over het bestrijden van „grijze" importen door felle, maar binnen de grenzen van artikel 85 blijvende concurrentie. Volgens de Commissie in haar verweerschrift, bevestigen de notulen duidelijk dat HGB bij Camera Care Hasselblad-produkten wilde kopen om hun herkomst te traceren. Verder werd volgens de notulen het „Silver Service"-garantiecertificaat gebruikt om „grijze" importen te bestrijden.

De Commissie verwijst in haar beschikking naar brieven en andere mededelingen van HGB aan alleenverkopers in andere Lid-Staten, waaruit haars inziens kan worden afgeleid, dat HGB de uitvoer naar het Verenigd Koninkrijk probeerde te verhinderen. HGB verklaart dat deze bewijsstukken alle betrekking hebben op de bevoorrading van Camera Care met Hasselblad-camera's en -apparatuur op een moment dat Camera Care geen erkend dealer meer was en HGB in de mening verkeerde, dat erkende groothandelaren en dealers niet mochten leveren aan niet-erkende handelaren.

HGB verwijt de Commissie dat zij „... dit op zichzelf staande geschil tussen HGB en Camera Care te veel belang toemeet en dit probeert te vertalen in een algemene beleidslijn ..."

In haar verweerschrift verwijst de Commissie naar de correspondentie tussen VHAB en HGB, en tussen VHAB en Ilford (Ireland) Ltd.; uit deze correspondentie blijkt haars inziens dat VHAB alle exporten door Ilford wenste te zien beëindigd, en niet alleen de verkopen aan Camera Care.

ii) Beïnvloeding van de prijzen

HGB verklaart dat de uitwisseling van prijslijsten tussen VHAB en haar alleenverkopers geheel paste in het kader van de distributieovereenkomst van 1965.

HGB ontving prijslijsten van Têlos en Polack om „de strijd aan te binden" met Camera Care, dat wil zeggen door haar prijzen aan te vallen. De uitwisseling van prijslijsten vormde geen onderlinge afspraak om de markt af te schermen.

e) De alleenverkoopovereenkomst tussen VHAB en HGB

HGB betoogt dat artikel 2, sub a, van de beschikking wat de overeenkomst tussen VHAB en haarzelf betreft, niet juist is. In haar mededeling van de punten van bezwaar heeft de Commissie zelf erkend, dat de overeenkomst geen bepalingen bevatte waardoor inbreuk kon worden gemaakt op de mededingingsregels van de Gemeenschap. Volgens HGB valt de overeenkomst bovendien onder verordening nr. 67/67, aangezien de Commissie niet heeft aangetoond dat HGB neveninporten discrimineerde.

Volgens de Commissie is de alleenverkoopovereenkomst onwettig, omdat partijen maatregelen hebben genomen om het contractgebied te beschermen en nevenimporten te verhinderen. HGB's belemmering van nevenimporten in het Verenigd Koninkrijk heeft automatisch tot gevolg dat HGB's alleenverkoopovereenkomst niet in aanmerking kan komen voor toepassing van verordening nr. 67/67 en artikel 85, lid 3.

In haar repliek herhaalt HGB dat zij geen uitvoerverboden toepaste, doch enkel probeerde de bevoorrading van de niet-erkende handelaar, Camera Care te beëindigen. Zelfs wanneer de acties van HGB ten opzichte van Camera Care worden gezien als uitvoerverboden of importbelemmeringen, vormt dit geen beletsel voor de groepsvrijstelling van verordening nr. 67/67.

In haar dupliek verklaart de Commissie, dat er geen enkele grond bestaat om aan te nemen dat „één enkel geval" waarin de uitvoer werd verboden de toepassing van verordening nr. 67/67 niet kan uitsluiten. Bovendien staat verordening nr. 67/67 evenmin toe dat de bevoorrading van niet-erkende verkopers wordt belemmerd.

f) Het dealer agreement

In artikel 3 van de beschikking wordt bezwaar gemaakt tegen de clausules 6, 23, en 28 van het dealer agreement, de kwantitatieve selectie van dealers en de beïnvloeding door HGB van de detailhandelsprijzen.

Clausule 6 luidt als volgt:

„Alle krachtens dit agreement aan de wederverkoper geleverde Hasselbladprodukten worden door hem in de goedgekeurde bedrijfspanden bestemd voor verkoop aan particulieren (of aan professionele gebruikers) en mogen (behoudens in vorengenoemde gevallen) nimmer:

a) door de dealer of met zijn toestemming worden geleverd aan een andere persoon, firma of vennootschap die zich bezighoudt met of gespecialiseerd is in de verkoop van camera's of fotografische apparatuur in het Verenigd Koninkrijk of elders, of

b) in een ander dan het goedgekeurde bedrijfspand worden verkocht zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van HGB."

HGB verklaart dat deze clausule per 1 januari 1979 in het dealer agreement is ingelast om de verkoop van Hasselbladprodukten door niet-erkende handelaren te verhinderen. Zij was bang dat een stijging van deze verkopen de goede naam en faam van Hasselblad-produkten zou kunnen schaden. De clausule was niet bedoeld als invoerverbod.

In haar verweerschrift merkt de Commissie op dat clausule 6 een algeheel verbod tot doorverkoop inhoudt, behoudens aan binnen het contractgebied van de wederverkoper woonachtige consumenten, en derhalve het handelsverkeer belemmert.

Clausule 23 van het dealer agreement verplicht de dealer elke advertentie of mededeling waartegen HGB schriftelijk bezwaar heeft gemaakt, in te trekken. In paragraaf 60 van de beschikking wordt gesteld dat het „recht op censuur achteraf" de dealers belet hun prijzen te adverteren. HGB verklaart dat deze bepaling is bedoeld om een „gezamenlijk reclameprogramma van hoog niveau" te waarborgen.

In haar verweerschrift wijst de Commissie HGB's uitlegging van clausule 23 van de hand. Zij betoogt dat de twee advertenties van Camera Care, waartegen HGB bezwaar maakte, beide lage detailhandelsprijzen vermeldden en dat dit de voornaamste reden voor HGB's bezwaren was.

HGB geeft toe, dat zij heeft geprobeerd Ilford, Têlos en Prolux ervan te weerhouden Hasselblad-produkten aan Camera Care te leveren, doch uitsluitend omdat Camera Care geen erkend dealer meer was.

HGB verwijt de Commissie dat zij het geschil met Camera Care voorstelt als een algemeen beleid, gericht op het verhinderen van nevenimporten; de beschuldiging van de Commissie is niet gegrond. De Commissie heeft geen andere bewijzen aangevoerd waaruit zou blijken dat HGB importen naar of exporten vanuit het Verenigd Koninkrijk verbood.

HGB verklaart dat zij de dealers niet verplichte Hasselblad-apparatuur tegen een bepaalde prijs te verkopen, en dat de Commissie niet heeft bewezen dat zij dit wel deed.

In haar verweerschrift verwijst de Commissie naar de correspondentie tussen VHAB en Ilford (Ireland) Ltd. en tussen HGB en Ilford, waarin de prijspolitiek werd besproken; hieruit maakt zij op dat HGB probeerde een bepaald prijsniveau te handhaven.

Ten aanzien van de kwantitatieve selectie van dealers betoogt HGB, dat het aantal verkopers van Hasselblad-apparatuur noodzakelijkerwijs altijd beperkt zal blijven wegens de hoge kosten die het aanhouden van een toereikende voorraad meebrengt. Een efficiënte dealer zou een jaarlijkse omzet van ten minste UKL 6 000 moeten maken om de voorraad die hij minimaal moet aanhouden, te kunnen financieren. Zij beperkt het aantal dealers niet. Elke kwantitatieve beperking is een gevolg van kosten van het in voorraad houden van Hasselblad-produkten.

De Commissie wijst dit argument van de hand en betoogt dat HGB door kwantitatieve selectiecriteria toe te passen het handelsverkeer heeft belemmerd.

HGB heeft in het Verenigd Koninkrijk ongeveer 110 dealers. Zonder kwantitatieve selectiecriteria zouden ongeveer 2 000 handelaren als Hasselblad-dealer kunnen worden erkend. Aangezien Hasselblad-alleenverkopers, volgens de Commissie, uitvoerverboden hebben toegepast en hebben getracht de nationale prijsniveau's op een vergelijkbaar peil te houden, kan onmogelijk worden bepaald, hoe groot de invoer of uitvoer zou zijn indien de mededinging niet was beperkt.

Camera Care wijst erop dat zelfs indien een kwantitatieve selectie onvermijdelijk is, dit niet verklaart waarom HGB het noodzakelijk achtte om kruislingse leveringen „cross-supplies") te verbieden. Een dergelijk verbod betekent op zichzelf reeds een kwantitatieve selectie. De weigering te leveren of kruislingse leveringen aan „grijze"-importeurs toe te staan, schrikt bovendien iedere dealer af die van plan was om Hasselblad-produkten te importeren.

HGB gebruikte haar distributiestelsel om de prijzen te beïnvloeden. Voorzover in advertenties van wederverkopers al prij-

zen worden vermeld, blijken zij op hetzelfde niveau te liggen.

Procedure

HGB heeft verschillende bezwaren tegen de verificatieprocedure van de Commissie.

De tot VHAB en haarzelf gerichte mededeling van de punten van bezwaar bevatte een uittreksel van de tussen haar en haar advocaat gevoerde vertrouwelijke correspondentie, die haar advocaat tijdens de verificatie door de Commissie weigerde over te leggen. Zelfs heeft de Commissie, in strijd met haar verplichtingen krachtens artikel 20, lid 2, van verordening nr. 17/62, strikt vertrouwelijke zakelijke gegevens die betrekking hadden op HGB, aan Camera Care verstrekt, onder meer over haar commercieel beleid, omzet, winst en verlies. Zij heeft daardoor aanzienlijke verliezen en schade geleden.

De feiten waarop de Commissie zich in haar beschikking baseert, zijn dezelfde als in de mededeling van de punten van bezwaar. De bewijsstukken die zij zowel voor als na de hoorzitting heeft overgelegd, zijn niet in aanmerking genomen. Daarmee heeft de Commissie het beginsel geschonden volgens welk een ambtshalve verificatie evenwichtig moet zijn.

De beschikking van de Commissie is voorts in strijd met artikel 190 EEG-Verdrag, aangezien zij onvoldoende met redenen is omkleed.

Mocht het Hof niettemin vaststellen dat aan de vereisten van artikel 190 EEG-Verdrag is voldaan, dan bestrijdt HGB dat de Commissie een inbreuk op artikel 85 heeft bewezen.

De *Commissie* verklaart dat zij niet verplicht is alle argumenten van partijen in aanmerking te nemen of te weerleggen. Zij is slechts verplicht de bewijzen te vermelden waarop haar beslissing is gegrond. Zij meent deze verplichting in het onderhavige geval naar genoegen te hebben vervuld.

HGB heeft nimmer vergoeding gevorderd ter zake van de schade die zij zegt te hebben geleden, doordat de Commissie vertrouwelijke gegevens en zakengeheimen aan derden heeft doorgegeven. Bovendien heeft HGB nooit duidelijk aangegeven, welk verlies zij heeft geleden.

Camera Care betoogt dat in casu aan de vereisten van artikel 190 is voldaan. De Commissie is slechts verplicht de gronden voor haar beslissing te vermelden, doch niet de redenen waarom zij verzoekers juridische of feitelijke argumenten heeft afgewezen.

De geldboete

HGB stelt dat ingevolge artikel 15, lid 5, van verordening nr. 17 geen boetes mogen worden opgelegd voor gedragingen die binnen de in de aanmelding genoemde grenzen blijven, voorzover deze plaatsvinden „voordat de Commissie ... een beschikking heeft genomen krachtens artikel 85, lid 3, van het Verdrag". Indien HGB medio 1978 Ilford verzocht om de verkopen aan Camera Care te staken, kan voor dit verzoek geen boete worden opgelegd, omdat de overeenkomst tussen VHAB en de andere alleenverkopers, die in 1965 was aangemeld, een uitvoerverbod bevatte.

De *Commissie* bestrijdt HGB's opvatting, dat aanmelding de ondernemingen zelfs tegen boetes wegens beperking van de uitvoer zou beschermen, nadat VHAB

was medegedeeld dat het uitvoerverbod moest worden ingetrokken en zij zich daartoe had bereidverklaard. In deze opvatting zou een onderneming de Commissie kunnen voorspiegelen dat het uitvoerverbod door de onderneming is opgeheven en niettemin gevrijwaard zijn tegen boetes.

HGB stelt dat de door de Commissie opgelegde boete niet gerechtvaardigd is. Zelfs indien een inbreuk op artikel 85, lid 1, zou zijn vastgesteld, is de boete onevenredig. Indien HGB verplicht zou zijn de boete te betalen, met name wanneer zij het gehele bedrag ineens zou moeten voldoen, zou zij mogelijk haar bedrijf moeten sluiten.

De *Commissie* betoogt dat HGB geen enkele reden heeft aangevoerd waarom zij niet in staat zou zijn de boete te betalen. Zij heeft HGB om gegevens over haar financiële situatie gevraagd, om haar voldoende tijd te geven om de boete te betalen, doch zij heeft geen enkele inlichting ontvangen.

Camera Care acht de boete gering, vergeleken met HGB's jaarlijkse omzet.

Vragen aan de Commissie

1. Het Hof heeft de Commissie verzocht om een gedetailleerde lijst van alle, ten tijde van de vaststelling van de beschikking haar bekende gevallen waarin verzoekster had geweigerd Hasselblad-camera's te repareren of deze reparaties vertraagd had uitgevoerd.

   In antwoord hierop verklaarde de Commissie dat het enige haar bekende geval waarin sprake was van weigering, het geval van de heer Orbison was, en dat zij het niet nodig had gevonden afzonderlijke gevallen waarin sprake was van vertraging, zo diepgaand te onderzoeken als het antwoord op de vraag van het Hof zou vereisen.

2. Het Hof heeft de Commissie verzocht aan te geven, hoelang de betrokken reparaties destijds in de andere Lid-Staten gemiddeld in beslag namen.

   De Commissie heeft geantwoord, dat zij niet beschikt over gegevens omtrent de gemiddelde duur van reparaties van Hasselblad-camera's in andere Lid-Staten.

IV — Mondelinge behandeling

Ter terechtzitting van 2 juni 1983 hebben partijen mondelinge opmerkingen gemaakt.

De advocaat-generaal heeft ter terechtzitting van 13 juli 1983 conclusie genomen.

In rechte

1 Bij verzoekschrift, neergelegd ter griffie van het Hof op 10 maart 1982, heeft Hasselblad (GB) Ltd. krachtens artikel 173, tweede alinea, EEG-Verdrag beroep ingesteld tot gedeeltelijke nietigverklaring van de beschikking van de Commissie van 2 december 1981 (IV/25.757) inzake een procedure krachtens artikel 85 EEG-Verdrag, waarvan verzoekster op 4 januari 1982 is kennis gegeven.

2 Victor Hasselblad AB (hierna: Victor Hasselblad), gevestigd te Göteborg (Zweden), vervaardigt hoogwaardige fotografische apparatuur. Zij heeft met handelaren in een groot aantal landen alleenverkoopovereenkomsten gesloten. Op 28 juni 1965 heeft zij haar standaard-alleenverkoopovereenkomst bij de Commissie aangemeld. Bij brief van 23 december 1976 maakte de Commissie bezwaar tegen twee clausules in die overeenkomst, die zij onverenigbaar achtte met het vrije verkeer van goederen en de mededingingsregels van het Verdrag. Bij brief van 10 februari 1977 stemde Victor Hasselblad ermee in, de aanbevelingen van de Commissie op te volgen. Dienovereenkomstig zond zij de Commissie op 6 maart 1978 een nieuwe versie van de alleenverkoopovereenkomst. Bij brief van 20 februari 1979 deelde de Commissie Victor Hasselblad mee, dat de overeenkomst onder de werkingssfeer van verordening nr. 67/67 van de Commissie van 22 maart 1967 (PB van 1967, blz. 849) viel.

3 Hasselblad (GB) Ltd. is een vennootschap naar Brits recht. Op 1 januari 1958 sloot zij een alleenverkoopovereenkomst met Victor Hasselblad. Op 2 december 1975 sloten dezelfde partijen een nieuwe overeenkomst, die afweek van de bij de Commissie aangemelde standaardovereenkomst. Deze nieuwe overeenkomst werd op 20 november 1977 gewijzigd en op 25 januari 1980 in haar gewijzigde vorm bij de Commissie aangemeld.

4 De distributie van Hasselblad-camera's en -apparatuur in het Verenigd Koninkrijk vindt plaats op basis van door verzoekster zelf gesloten contracten. In 1975 telde het Verenigd Koninkrijk ongeveer 26 Hasselblad-dealers, doch in 1982 was hun aantal gestegen tot meer dan 100. Het vanaf 1 januari 1976 door verzoekster gebruikte dealer agreement werd op 1 januari 1979 gewijzigd en vervolgens in december 1979 bij de Commissie aangemeld.

5 Camera Care Ltd. is een vennootschap die statutair in Noord-Ierland is gevestigd, doch haar bedrijfsruimten bevinden zich te Londen. Op 7 januari 1976 sloot zij met verzoekster een dealer agreement dat in mei 1978 door verzoekster werd opgezegd.

6 Camera Care diende bij de Commissie een klacht in over de praktijken van Victor Hasselblad en haar alleenverkopers en stelde dat laatstgenoemden inbreuk maakten op artikel 85, lid 1, EEG-Verdrag. De Commissie onderzocht

de klacht en leidde een procedure in krachtens verordening nr. 17 van de Raad van 6 februari 1962 (PB 1962, blz. 204).

7 Op 2 december 1981 gaf de Commissie een beschikking, gericht tot Victor Hasselblad en zes van haar alleenverkopers, te weten verzoekster, Ilford (Ireland) Ltd., James Polack Aps., Têlos SA, Prolux Sprl en Nordic Im- und Export Handelsgesellschaft mbH; hierin stelde zij vast, dat de onderling afgestemde feitelijke gedraging tussen deze partijen, waarmee werd beoogd de export van Hasselblad-produkten tussen de Lid-Staten van de Europese Gemeenschap te verhinderen, te beperken of te ontmoedigen, een inbreuk vormde op artikel 85, lid 1, EEG-Verdrag.

8 Volgens artikel 2 van de beschikking vormen de tussen Victor Hasselblad en de genoemde groothandelaren gesloten alleenverkoopovereenkomsten een inbreuk op artikel 85, lid 1, voorzover hen daarin een recht van alleenverkoop voor Hasselblad-produkten wordt toegekend. Een ontheffing als bedoeld in artikel 85, lid 3, werd geweigerd.

9 Volgens artikel 3 van de beschikking is het sinds 1974 door verzoekster toegepaste selectieve distributiestelsel in strijd met artikel 85, lid 1, wegens de clausules 6, 23 en 28 van het dealer agreement, de kwantitatieve selectie van dealers en de invloed die met dat stelsel op de kleinhandelsprijzen kan worden uitgeoefend. Het verzoek om ontheffing voor het selectieve distributiestelsel krachtens artikel 85, lid 3, werd afgewezen.

10 Artikel 4 bepaalt dat de ondernemingen tot welke deze beschikking is gericht, onverwijld een einde moeten maken aan de in de artikelen 1, 2 en 3 vastgestelde inbreuken en zich in de toekomst moeten onthouden van maatregelen die hetzelfde doel of dezelfde gevolgen hebben.

11 Artikel 6 verplicht verzoekster, binnen drie maanden na de kennisgeving van de beschikking in een met de Commissie overeen te komen vorm:

— haar dealers mee te delen dat kruislingse leveringen aan andere dealers en uitvoer van Hasselblad-produkten naar andere Lid-Staten niet verboden zijn, en niet mogen worden verhinderd of ontmoedigd door middel van verplichte verkoopprijzen of anderszins, en

— algemeen bekend te maken, dat zij de service op grond van de fabrieksgarantie voor alle Hasselblad-produkten zonder discriminatie zal uitvoeren.

12 Artikel 7 van de beschikking bepaalt dat Victor Hasselblad en verzoekster de toegang van Camera Care tot Hasselblad-produkten niet mogen beletten of belemmeren.

13 Verzoekster werd een geldboete opgelegd van Ecu 165 000, ofwel UKL 93 642,12 (artikel 8 van de beschikking).

14 Het beroep strekt tot nietigverklaring van artikel 1 van de beschikking, artikel 2, voor zover het betrekking heeft op de alleenverkoopovereenkomst tussen Victor Hasselblad en verzoekster, artikel 3 en artikel 8, voor zover het betrekking heeft op verzoekster.

15 Tot staving van haar beroep voert verzoekster verschillende argumenten aan:

1. De beschikking van de Commissie is in strijd met artikel 190 EEG-Verdrag: zij is onvoldoende met redenen omkleed, in zoverre de door verzoekster aangevoerde feiten en argumenten niet zijn onderzocht en de Commissie niet aangeeft waarom zij de door verzoekster aangevoerde argumenten en bewijzen niet heeft aanvaard.

2. De Commissie heeft de relevante markt onjuist afgebakend; had zij de markt juist afgebakend, dan had zij tot de slotsom moeten komen, dat verzoeksters marktaandeel uiterst gering is, zodat zelfs indien de verweten gedraging wat verzoekster betreft bewezen was, de handel tussen de Lid-Staten niet merkbaar ongunstig kon worden beïnvloed, als bedoeld in artikel 85 EEG-Verdrag.

3. Verzoekster heeft nimmer deelgenomen aan een onderling afgestemde feitelijke gedraging, gericht op het verhinderen, beperken of ontmoedigen van de export van Hasselblad-produkten tussen de Lid-Staten van de Gemeenschap.

4. De tussen Victor Hasselblad en verzoekster gesloten alleenverkoopovereenkomst maakt geen inbreuk op artikel 85, lid 1, van het Verdrag.

5. Het door verzoekster toegepaste selectieve distributiestelsel vormt geen inbreuk op artikel 85, lid 1, van het Verdrag.

6. In elk geval mag de Commissie voor gedragingen die in overeenstemming zijn met de bij de Commissie aangemelde selectieve distributieovereenkomst, geen geldboete opleggen voordat de vrijstelling als bedoeld in artikel 85, lid 3, formeel is geweigerd. Tenslotte stelt verzoekster dat de geldboete onredelijk hoog is.

1. De motivering van de beschikking

16 Volgens verzoekster is de beschikking onvoldoende met redenen omkleed, omdat de Commissie niet aangeeft op welke gronden zij verzoeksters argumenten afwijst, en meer in het bijzonder omdat in de beschikking in het geheel geen melding wordt gemaakt van het overvloedige bewijsmateriaal dat verzoekster in de administratieve procedure heeft overgelegd. De beschikking voldoet derhalve niet aan de eisen van artikel 190 EEG-Verdrag en dient te worden nietigverklaard.

17 Te dien aanzien moet eraan worden herinnerd, dat krachtens artikel 190 van het Verdrag de Commissie weliswaar gehouden is, de feitelijke gegevens te vermelden waarvan de rechtmatigheid van haar beschikking afhangt, alsmede de overwegingen die haar tot het nemen van haar beschikking hebben geleid, doch dat deze bepaling niet van haar verlangt dat zij ingaat op alle feitelijke en rechtspunten die tijdens de administratieve procedure zijn opgeworpen.

18 In haar motivering van de bestreden beschikking heeft de Commissie uiteengezet op welke feitelijke en rechtsoverwegingen zij zich heeft gebaseerd. Het middel, ontleend aan een ontoereikende motivering, dient derhalve te worden verworpen.

2. De relevante markt

19 Verzoekster stelt dat artikel 84, lid 1, van het Verdrag in casu niet van toepassing is omdat haar marktaandeel uiterst gering is en het haar door de Commissie verweten gedrag de handel tussen Lid-Staten derhalve niet merkbaar ongunstig kan beïnvloeden. De Commissie baseert haar beschikking op

de vaststelling dat Victor Hasselblad opereert op de marktsector van middenformaat spiegelreflexcamera's. Onder deze omschrijving vallen slechts bepaalde middenformaatcamera's, zodat alle 35 mm camera's daarvan zijn uitgesloten, hoe ingewikkeld zij ook zijn. Sommige 35 mm camera's zijn daadwerkelijke concurrenten van Hasselblad-camera's. Had de Commissie de camera's in aanmerking genomen die daadwerkelijk met Hasselblad-camera's concurreren, dan had zij wel moeten concluderen, dat verzoeksters marktaandeel dermate gering was, dat de handel tussen Lid-Staten niet ongunstig kon worden beïnvloed en dat artikel 85, lid 1, derhalve niet van toepassing was.

20 Dit betoog faalt. Blijkens de stukken heeft Victor Hasselblad in 1978 zelf verklaard, dat zij in de sector middenformaatreflexcamera's op mondiaal vlak toonaangevend is. In een brief van december 1978 aan de Commissie schatte zij haar aandeel in die sector in de Bondsrepubliek Duitsland op 20 à 25 %, in het Verenigd Koninkrijk op 25 %, in België op 25 %, in Frankrijk op 30 %, in Italië op 50 %, in Denemarken op 50 %, in Nederland op 50 % en in Ierland op 50 %. Weliswaar verklaarde zij eveneens dat Hasselbladcamera's concurreerden met bepaalde, nader genoemde 35 mm camera's, doch deze omstandigheid doet niet af aan haar eigen omschrijving van de sector waarin zij opereert, te weten die van middenformaatreflexcamera's.

21 Zoals de Commissie terecht heeft opgemerkt, worden de Hasselblad-camera's gekenmerkt door (1) het formaat (film en afmeting van het beeld), (2) de kwaliteit van de weergave, (3) de handzaamheid (wegens afmeting, vorm en basisconcept — het beeld wordt van bovenaf waargenomen door een op de kast gemonteerd matglas — is een Hasselblad-camera niet geschikt voor het fotograferen onder bepaalde omstandigheden, bijvoorbeeld wanneer het onderwerp beweegt) en (4) de reeks van accessoires. Bovendien beperkt de hoge prijs van de Hasselblad-camera de kring van potentiële kopers tot beroepsfotografen, commerciële gebruikers of specialisten, hartstochtelijke amateurfotografen of kopers van prestige-objecten. Het moet ervoor worden gehouden dat uitsluitend camera's met nagenoeg gelijke of vergelijkbare opnamen en kenmerken een Hasselblad-camera redelijk kunnen substitueren en derhalve daadwerkelijk kunnen beconcurreren. Een groot aantal gebruikers in de verschillende Lid-Staten van de Gemeenschap kunnen praktisch niet buiten een Hasselblad-camera.

22 Bovendien genieten de Hasselblad-camera's volgens verzoekster een betere reputatie dan enige andere camera ter wereld, en zijn zij zeer populair bij beroepsfotografen en goede amateurfotografen. Ofschoon het aantal camera's dat per jaar wordt geproduceerd — ongever 20 000 — niet bijzonder groot is, is hun verkoopprijs van dien aard dat de omzet van Victor Hasselblad niettemin aanzienlijk is en de omzet van verzoekster zelfs meer dan ... UKL per jaar bedraagt. Onder deze omstandigheden kan onmogelijk worden gesteld dat de beperking van de handel in deze camera's tussen de Lid-Staten geen merkbare invloed op het intracommunautaire handelsverkeer heeft.

23 Het middel volgens welk verzoeksters marktaandeel zo gering was dat artikel 85, lid 1, EEG-Verdrag niet van toepassing is, is derhalve niet bewezen en moet worden verworpen.

3. De onderling afgestemde feitelijke gedraging

24 Tot staving van haar vaststelling dat verzoekster betrokken was bij een met artikel 85 van het Verdrag strijdige, onderling afgestemde feitelijke gedraging, verklaart de Commissie in haar beschikking dat een in Noord-Ierland gevestigde onderneming, „The Amateur's Nook", tussen juni en oktober 1978 een zending Hasselblad-camera's ontving van Ilford, de erkende Ierse alleenverkoper. Een gedeelte van die zending werd doorverkocht aan Camera Care. Door middel van testaankopen ontdekte verzoekster dat de betrokken produkten oorspronkelijk aan Ilford waren geleverd. Om die reden beklaagde Victor Hasselblad zich bij Ilford. Bij brief van 21 november 1978 beloofde Ilford niet meer te zullen exporteren en buitenlandse klanten die zijn bedrijfsruimten bezochten, af te wijzen. Tussen november 1978 en augustus 1980 heeft Ilford zich aan dit uitvoerverbod gehouden. In december 1978 verzocht verzoekster Ilford om vergoeding van de door haar in verband met de testaankopen bij Camera Care gemaakte kosten. Aangezien Ilford verzoekster verzekerde, dat zij alles zou doen om deze „grijze" (dat wil zeggen parallelle) uitvoer te voorkomen, zag verzoekster af van de verlangde vergoeding.

25 Volgens de beschikking bestelde de eigenaar van Camera Care in mei 1978 een grote hoeveelheid Hasselblad-camera's bij Têlos, de erkende alleenverkoper voor Frankrijk. Door middel van testaankopen stelde verzoekster vast,

dat de produkten oorspronkelijk aan Têlos waren geleverd. Na een klacht van verzoekster, staakte Têlos haar leveranties aan Camera Care.

26 Evenzo nam verzoekster contact op met Prolux, de erkende alleenverkoper voor België, om te verhinderen dat Hasselblad-camera's vanuit België naar het Verenigd Koninkrijk werden uitgevoerd, die bestemd waren voor Camera Care.

27 Verzoekster ontkent niet dat zij na de opzegging van het dealer agreement met Camera Care in 1978, Victor Hasselblad, Ilford, Têlos en Prolux heeft benaderd om te proberen de levering van Hasselblad-produkten aan Camera Care te verhinderen. Zij voert evenwel aan dat toen Camera Care geen erkend dealer meer was, zijn ervan mocht uitgaan, dat de alleenverkopers en erkende dealers niet langer aan Camera Care konden leveren. Na overleg met haar juridisch adviseur staakte zij evenwel in september 1981, haar pogingen om de leveranties aan Camera Care te verhinderen.

28 De Commissie heeft terecht, en onweersproken, vastgesteld dat verzoekster in december 1979 door tussenkomst van een van haar werknemers camera's bij Camera Care heeft gekocht om de herkomst ervan te bepalen, zodat de Commissie zich op het standpunt mag stellen dat verzoekster tot eind 1979 betrokken was bij de onderling afgestemde feitelijke gedraging.

29 Derhalve is komen vast te staan dat verzoekster in de periode mei 1978-december 1979 betrokken is geweest bij een onderling afgestemde feitelijke gedraging die tot doel had de nevenimporten in het Verenigd Koninkrijk te beperken.

4. De alleenverkoopovereenkomst tussen Victor Hasselblad en verzoekster

30 De eerste alleenverkoopovereenkomst tussen Victor Hasselblad en verzoekster werd in 1958 gesloten. Deze overeenkomst bevatte een clausule, volgens welke verzoekster geen Hasselblad-produkten buiten het Verenigd Koninkrijk mocht verkopen. In december 1975 werd deze overeenkomst vervangen door een nieuwe alleenverkoopovereenkomst, die geen uitvoerverbod behelsde. Op grond van de termen van de overeenkomst kon zij derhalve

in aanmerking komen voor de groepsvrijstelling krachtens verordening nr. 67/67 van de Commissie. In haar beschikking verklaart de Commissie evenwel dat de overeenkomst niet voor deze vrijstelling in aanmerking komt, omdat de contractspartijen maatregelen hebben genomen om te verhinderen dat dealers elders op de gemeenschappelijke markt contractsprodukten konden betrekken; hierdoor was de vrijstelling van artikel 1 op grond van artikel 3 van dezelfde verordening niet van toepassing.

31 In dit verband wijst de Commissie met name op de gedragingen van Victor Hasselblad en van verzoekster in verband met de leveringen aan Camera Care, welke hierboven zijn onderzocht.

32 Voorts betoogt zij dat verzoekster onder de naam „Silver Service Guarantee" een garantie had ingevoerd die alleen gold voor Hasselblad-camera's die via verzoekster in het Verenigd Koninkrijk waren ingevoerd. Op elke Hasselblad-camera verleent de fabrikant een jaar garantie. De alleenverkoper is verplicht de noodzakelijke reparaties te verrichten. Voor via verzoekster ingevoerde camera's verlengt de „Silver Service"-garantie de garantieperiode van 1 jaar tot 24 maanden. Volgens de Commissie bood verzoekster in haar advertenties een reparatieservice binnen 24 uur aan gebruikers met een „Silver Service"-garantie, en verleende zij deze reparaties voorrang.

33 Volgens de beschikking van de Commissie (paragraaf 57) vormt het feit dat verzoekster de „normaal" geïmporteerde camera's sneller repareert of zulks in advertenties toezegt en daarmee parallel ingevoerde Hasselblad-produkten benadeelt, een maatregel die de concurrentie beperkt.

34 Opgemerkt zij, dat de Commissie in antwoord op een vraag van het Hof niet heeft kunnen aantonen, dat de reparatieduur voor parallel ingevoerde camera's bij verzoekster langer was dan voor dezelfde camera's in andere Lid-Staten; zij kon enkel aantonen dat verzoekster haar eigen klanten bijzondere voordelen toekende (een reparatieservice binnen 24 uur en twee jaar garantie). Onder deze omstandigheden kan deze handelwijze niet als een beperking van de levering van parallel ingevoerde camera's worden aangemerkt, aangezien deze camera's volledig worden gedekt door de normale fabrieksgarantie welke de alleenverkoper verplicht is te verlenen.

35 Ofschoon het verwijt van de Commissie met betrekking tot de „Silver Service"-garantie ongegrond is, moet toch worden vastgesteld dat het bestaan van een onderling afgestemde feitelijke gedraging gericht op de beperking van nevenimporten bestemd voor Camera Care is aangetoond, hetgeen volstaat om de toepasselijkheid van de groepsvrijstelling krachtens verordening nr. 67/67 uit te sluiten.

36 Verzoekster voert verder aan, dat de Commissie haar niet in de gelegenheid heeft gesteld haar standpunt kenbaar te maken ter zake van de met Victor Hasselblad gesloten alleenverkoopovereenkomst, en dat artikel 2 deswege moet worden nietigverklaard. Dit argument faalt. Blijkens de mededeling van de punten van bezwaar heeft de Commissie verzoekster meegedeeld, dat de overeenkomst ten gevolge van de haar verweten gedragingen niet in aanmerking kon komen voor de vrijstelling van verordening nr. 67/67.

37 Het verzoek om artikel 2 van de beschikking ten aanzien van verzoekster nietig te verklaren, moet derhalve worden afgewezen.

5. Het in het Verenigd Koninkrijk toegepaste distributiestelsel

38 In artikel 3 van de beschikking stelt de Commissie vast, dat het sinds 1974 door verzoekster toegepaste selectieve distributiestelsel inbreuk maakt op artikel 85, lid 1, van het Verdrag wegens de clausules 6, 23 en 28 van het dealer agreement, de kwantitatieve selectie van dealers en de invloed van dat stelsel op de verkoopprijzen.

39 Volgens de beschikking besloot verzoekster in 1974 een distributiestelsel voor Hasselblad-produkten in te voeren. Alleen handelaren die de standaardovereenkomst (het dealer agreement) tekenden, werden als Hasselblad-dealers („authorized Hasselblad-dealer") erkend en door de alleenverkoper bevoorraad. Met ingang van 1 januari 1979 wijzigde verzoekster het bestaande dealer agreement op bepaalde punten. Dit gewijzigde dealer agreement werd op 25 januari 1980 bij de Commissie aangemeld.

40 In dit verband moet erop worden gewezen dat de door de Commissie vermelde clausule 6 niet voorkwam in de vóór 1 januari 1979 gesloten overeen-

komsten. Voor de periode tussen 1974 en 1 januari 1979 is de kritiek op deze clausule derhalve niet te handhaven. De in de beschikking genoemde clausules 23 en 28 corresponderen met de clausules 22 en 27 in de vóór 1 januari 1979 gesloten overeenkomsten. Ofschoon terzake in de beschikking een schrijffout is ingeslopen, is deze fout nochtans niet van wezenlijke invloed geweest voor verzoeksters begrip van de kritiek van de Commissie. Voor de periode tussen 1974 en 1 januari 1979 moet de beschikking van de Commissie worden geacht betrekking te hebben op de clausules 22 en 27 van de vroegere overeenkomsten. Het distributiestelsel moet derhalve worden onderzocht met inachtneming van deze opmerkingen.

41 De Commissie heeft met name bezwaar tegen de navolgende bepalingen van het dealer agreement, zoals gewijzigd in 1979, welke zij in strijd acht met artikel 85, lid 1, van het Verdrag:

a) clausule 6, sub a, die de dealer onder alle omstandigheden verbiedt, zonder voorafgaande toestemming van verzoekster Hasselblad-produkten aan andere foto-handelaren in het Verenigd Koninkrijk of elders („or elsewhere") te leveren;

b) clausule 23, sub c, die de dealer verplicht elke advertentie of aankondiging waartegen verzoekster schriftelijk bezwaar heeft gemaakt, in te trekken en niet te herhalen; en

c) clausule 28, volgens welke verzoekster het recht heeft om het agreement onmiddellijk op te zeggen, indien de dealer een van de bepalingen of termen van het agreement niet nakomt of zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van verzoekster zijn bedrijfsruimten naar elders verplaatst; de wederverkoper is namelijk verplicht verzoekster onverwijld van zulk een verhuizing op de hoogte te stellen.

42 Ter ondersteuning van haar bezwaar betoogt de Commissie, dat in haar beschikkingspraktijk en in de rechtspraak van het Hof is erkend dat bepalingen als clausule 6 tengevolge hebben dat de mededinging wordt beperkt. Het verbod van kruislingse leveringen beperkt de mededinging omdat de economische vrijheid van erkende dealers ernstig wordt beperkt en zij in een positie van totale afhankelijkheid komen te verkeren.

43 Verzoeksters bevoegdheid krachtens clausule 23 van het dealer agreement, om van de dealer te eisen dat hij advertenties in de pers en andere reclameactiviteiten staakt en deze niet herhaalt, staat gelijk aan een recht van censuur achteraf; deze censuur stelt verzoekster in staat, dealers die zeer actief zijn op het gebied van mededinging en prijzen, en in het bijzonder dealers die zelf importeren buiten de alleenverkopers van Victor Hasselblad om, te verbieden voor hun activiteiten reclame te maken.

44 Ten aanzien van de toelating van handelaren tot het distributienet wordt in de beschikking verklaard, dat een van de kenmerken van verzoeksters verkoopbeleid is, dat zij niet alle geschikte handelaren Hasselblad-produkten ter beschikking stelt. De Commissie is van mening dat clausule 28 verzoekster in staat dient te stellen om sommige handelaren die aan alle in verband met het distributiestelsel gestelde voorwaarden voldoen, buiten het distributienet te houden, waardoor een potentiële concurrentie binnen het verkoopgebied van erkende dealers wordt verhinderd. De selectie van de wederverkopers geschiedt derhalve niet, althans niet uitsluitend, op grond van objectieve criteria van kwalitatieve aard, maar op grond van verzoeksters kwantitatieve beoordeling. Terzake wordt in de beschikking (paragraaf 35) opgemerkt, dat verzoekster in februari 1980 tegenover de Commissie heeft verklaard, dat zij een dealer die Hasselblad-produkten parallel invoerde, niet kon erkennen omdat zij in een dergelijk geval geen enkele controle op de bestelde produkten zou hebben.

45 Verzoekster houdt staande dat het verkoopverbod in clausule 6 van het agreement niet ten doel had de uitvoer te beperken. De in deze clausule voorkomende uitdrukking „or elsewhere" is toegevoegd door verzoeksters raadsman en zijzelf heeft deze uitdrukking nimmer in de door de Commissie aangegeven zin uitgelegd. Verzoekster heeft nimmer maatregelen genomen om exporten door haar dealers te verhinderen.

46 Opgemerkt zij dat het volgens het agreement verboden is Hasselblad-camera's te verkopen aan andere handelaren, met inbegrip van de erkende dealers, in het Verenigd Koninkrijk of elders („or elsewhere"). Zoals de Commissie terecht opmerkt, beperkt een verbod van verkopen tussen erkende dealers hun economische vrijheid en derhalve de mededinging. Bovendien is de omstandigheid dat verzoekster nimmer exporten door haar dealers heeft belemmerd, niet toereikend om een kennelijk uitvoerverbod uit te sluiten.

47 Ten aanzien van clausule 23 stelt verzoekster, dat de Commissie geen acht heeft geslagen op de uit het dealer agreement zelf en uit andere publikaties van Hasselblad naar voren komende bewijzen ten aanzien van het belang dat verzoekster hecht aan een gemeenschappelijk reclameprogramma van hoog niveau. Terzake bepaalt clausule 22, sub b: „de dealer dient de verkoop van Hasselblad-produkten steeds actief te bevorderen ... en de reputatie en goodwill van de fabrikant, de vennootschap en de dealer met alle middelen hoog te houden." Clausule 23 heeft enkel ten doel, de goede kwaliteit van de reclame voor Hasselblad-produkten te handhaven.

48 De Commissie brengt hiertegen in, dat verzoeksters uitleg niet strookt met haar gedrag in de praktijk. In een brief van 25 januari 1978 aan haar advocaat (welke verzoekster zelf aan de Commissie heeft overgelegd), verklaarde verzoekster dat een advertentie van Camera Care problemen veroorzaakte wegens de gepubliceerde verkoopprijzen („strictly on prices"). De betrokken advertentie bevatte uitdrukkingen als „we will match *any* price", „Match *any* price" en „unbeatable prices".

49 Ofschoon verzoekster onder die omstandigheden er de voorkeur aan gaf, de overeenkomst met Camera Care op te zeggen, is het niettemin duidelijk dat zij de redactie van advertenties controleerde op het punt van de verkoopprijzen, en zij op grond van de bewoordingen van de betrokken clausule dergelijke advertenties kon verbieden. Wat clausule 23 betreft, is de beschikking van de Commissie derhalve gegrond.

50 Voorts ontkent verzoekster niet dat het aantal dealers wordt beperkt. In het begeleidend schrijven bij de aanmelding van het dealer agreement werd verklaard, dat verzoekster bereid was elke gekwalificeerde handelaar als dealer te erkennen, met dien verstande evenwel dat wanneer een klein gebied reeds een groot aantal dealers telde, zij zich het recht voorbehield om geen nieuwe dealers aan te stellen om te voorkomen dat de dealers het kwaliteitspeil niet meer zouden kunnen handhaven. Als reden voor deze beperking geeft verzoekster aan, dat de dealer verplicht is een bepaald aantal camera's in voorraad te hebben, zodat wanneer een groot aantal handelaren als dealer zou worden aangesteld, de verkoopvooruitzichten van sommigen van hen van dien aard zouden zijn, dat hun bedrijfsresultaten het aanhouden van de vereiste voorraad niet zou rechtvaardigen. Zij ontkent niet dat zij — zoals in de beschikking wordt gesteld — geen dealer wenste aan te stellen die parallelimporten verrichtte.

51 De Commissie heeft hieruit terecht de conclusie getrokken dat verzoeksters selectie van dealers niet enkel op kwalitatieve doch ook op kwantitatieve criteria berustte, te meer nu vaststaat dat slechts ongeveer 100 van de 2 000 fotohandelaren in het Verenigd Koninkrijk als dealer zijn erkend. Met behulp van clausule 28 was verzoekster in staat om de vrijheid van handelaren en zelfs van erkende dealers, om zich te vestigen in een gebied, waarin hun aanwezigheid volgens verzoekster de mededinging tussen de dealers kon beïnvloeden, in feite te beperken.

52 Mitsdien heeft de Commissie terecht vastgesteld dat de clausules 22 en 27 van de vóór 1 januari 1979 geldende versie van het dealer agreement, de clausules 6, 23 en 28 van het op 1 januari 1979 gewijzigde dealer agreement en de criteria voor de selectie van dealers inbreuk maken op artikel 85, lid 1, van het Verdrag.

53 Voor zover in de beschikking wordt vastgesteld dat clausule 6 van het dealer agreement gedurende de periode tussen 1974 en 1 januari 1979 inbreuk maakte op artikel 85, lid 1, van het Verdrag, moet zij worden nietigverklaard.

De geldboete

54 Verzoekster betoogt dat zelfs wanneer haar betrokkenheid bij de haar verweten onderling afgestemde feitelijke gedraging, gericht op de beperking van het handelsverkeer tussen Lid-Staten kwam vast te staan, de Commissie haar deswege geen boete kan opleggen. De overeenkomst van 1958 tussen Victor Hasselblad en haar andere alleenverkopers is in 1965 bij de Commissie aangemeld en volgens artikel 15, lid 5, van verordening nr. 17 kan de Commissie geen geldboete opleggen voor gedragingen welke plaats hebben na deze aanmelding en voordat de Commissie krachtens artikel 85, lid 3, van het Verdrag een beschikking heeft genomen over het al dan niet verlenen van de ontheffing, voor zover deze gedragingen binnen de grenzen blijven welke in de aanmelding zijn genoemd.

55 Dit betoog faalt. Toen de onderhavige onderling afgestemde feitelijke gedragingen plaats hadden, was verzoekster geen partij meer bij de aangemelde overeenkomst, doch was zij partij bij een in 1975 gesloten overeenkomst die

een clausule bevatte welke de invoer- of uitvoer beperkte. Verzoekster kan derhalve geen beroep doen op de aanmelding van een overeenkomst waarbij zij geen partij meer was, om een geldboete te ontlopen.

56 Tenslotte betoogt verzoekster dat de hoogte van de boete in geen verhouding staat tot de door de Commissie vastgestelde inbreuken, en met name onevenredig is aan de aan Victor Hasselblad opgelegde boete, hun respectieve omzetcijfers in aanmerking genomen.

57 Te dien aanzien zij opgemerkt, dat de hoogte van de geldboete wordt bepaald op basis van een aantal overwegingen, onder meer de ernst en de duur van de inbreuk. De omzet van een onderneming is slechts een van de factoren die in aanmerking mogen worden genomen. De door de Commissie vastgestelde onderling afgestemde feitelijke gedraging had ten doel, de invoer in het Verenigd Koninkrijk van voor Camera Care bestemde Hasselblad-camera's volledig te verhinderen en was derhalve flagrant in strijd met de mededingingsregels van het Verdrag. Bij de bepaling van de geldboete lijkt de Commissie evenwel verschillende factoren in aanmerking te hebben genomen — onder meer dat verzoeksters praktijk ten aanzien van de „Silver Service"-garantie inbreuk maakte op de mededingingsregels en dat zij reparaties van parallel ingevoerde camera's vertraagd uitvoerde — die zij in de procedure voor het Hof niet heeft kunnen bewijzen. Voorts moet artikel 3 van de beschikking op een onderdeel, alsook voor wat een bepaalde periode betreft, door het Hof worden nietigverklaard. Mitsdien is slechts een deel van de vastgestelde inbreuken komen vast te staan. Verder dient nog in aanmerking te worden genomen, dat verzoekster geen grote onderneming is. Op grond van deze omstandigheden besluit het Hof de boete van Ecu 165 000 te verlagen tot Ecu 80 000.

Kosten

58 Ingevolge artikel 69, paragraaf 2, van het Reglement voor de procesvoering moet de in het ongelijk gestelde partij in de kosten worden verwezen. Krachtens artikel 69, paragraaf 3, eerste alinea, kan het Hof evenwel de kosten geheel of gedeeltelijk compenseren, indien partijen onderscheidenlijk op een of meer punten in het ongelijk worden gesteld.

59 Aangezien elk der partijen op bepaalde punten in het ongelijk is gesteld, dienen de kosten te worden gecompenseerd.

HET HOF VAN JUSTITIE,

rechtdoende:

1. **Verklaart de beschikking van de Commissie nietig, voor zover daarin wordt vastgesteld dat clausule 6 van het dealer agreement gedurende het tijdvak tussen 1974 en 1 januari 1979 inbreuk maakte op artikel 85, lid 1, van het Verdrag.**

2. **Vermindert de aan verzoekster opgelegde boete tot 80 000 Ecu ofwel UKL 45 218,18.**

3. **Verwerpt het beroep voor het overige.**

4. **Verstaat dat elk der partijen, interveniënte daaronder begrepen, de eigen kosten zal dragen.**

Mertens de Wilmars Bahlmann Galmot

Pescatore O'Keeffe Bosco Everling

Uitgesproken ter openbare terechtzitting te Luxemburg op 21 februari 1984.

De griffier
voor deze
H. A. Rühl
Hoofdadministrateur

De president
J. Mertens de Wilmars